on ilmunud odavate rahvaraamatutena, mis siiski osaliselt rahuldasid teaduslikke nõudeid ja milline kuju oli ainukeseks võimaluseks kirjastust leida. Nii on avaldatud umbes 3000 muinasjuttu, nalja ja kohalikku juttu. Kõige silmapaistvam E.-i folkloristlik teos on »Eesti mütoloogia« (1920), tähtis just selle poolest, et käsitleb tänapäev rahva seas elavat müütost. Teos ise on tekkinud Gananderi »Mythologia Fennica« mõjutusel, ja seda on mitmeid aa. täiendatud ja silutud. Ülalmainitud töö on ka välismail tähelepanu äratanud ja on ilmunud Leipzigis dr. E. Erkesi tõlkena (1925), märkustega varustatult, nime all »Estnische Mythologie«. Ka on E. avaldanud kirjutisi Kalevipoja kohta, tähtsam neist »Kalevipoja esiisad« (1910, II tr. 1920). Muinasjutte käsitleva uurimusena on tähelepandav »Vaade ennemuistsete juttude maailma« (1925). Rahvalaulude-koguna tuleks mainida »Eesti rahvalaulud« (1920). — Suurt huvi on E. tunnud ka soome rahvaluule vastu. Ta on tõlkinud soome rahvaeepose »Kalevala« eesti keelde (I osa 1891, II 1898; II trükis I 1912, II 1922, III tr. I 1925) ja on olnud seega üheks esimeseks Soome kultuuri lähendajaks Eestile. Ka on ta ühena esimestest toonud meile oma kirjutisis soome laensõnu, neid kohase eestikeelse sõna puudumisel tarvitusele võttes ja nii (võib-olla alateadlikult) tervendavat soome mõju toonud saksa ja vene mõjudele vastukaaluks, rikastades sel viisil eesti sõnavara. — Ka on E. ajakirjanikuna ja kõnelejana Eestis tutvustanud Soome maad ja rahvast. E. ei ole piirdunud tegevusega folkloori vallas. Kuigi töö teistel aladel pole nii kõrgelt hinnatav kui rahvaluules, on see kultur-ajaloolisest seisukohast küllalt tähtis ja väärib tähelepanu. Nii on E. teotsenud i l u k i r j a n i k u n a. Ta on tegu teinud mitmete ilukirjanduse harudega. On kirjutanud lüürilisi luuletusi, ballaade, näidendeid ja kunsteeposi. Viimaseid on avaldatud kolm, »Kõu ja Pikker« (1885, III tr. 1919), »Kuldja« (1923) ja »Kaks kuningapoega« (1926). Need on E.-i kõige väärtuslikumad ilukirjanduslikud teosed ja loodud rahvaluule aineil. Ballaadidest on mainida parematena »Valgjärve sünd«, »Truu Meeme«, loodud samuti rahvaluule aineil. Lüürikas on E. oma kuiva ja kaine loomu tõttu vähem tähelepanu äratav kui eepikas. Lüürilised luuletused, millede keel ja stiil küll J. Bergmanni (vt.) mõjutusel tunduvalt paranesid, on E.-i tähtsusele vähest lisa toonud. Kahvatud on ka E.-i näidendid. — K i r j a n d u s - a j a l o o l i s t tähtsust omavad E.-i avaldatud eesti vanemate kirjandustegelaste elulood 6 andes, pealkirjaga »Tähtsad mehed« (1882—84), milles käsitletakse tegelasi Läti Henrikust ja Stahlist kuni Jannseni ja Jakobsonini. Eluloolist materjali meie ärkamisaja naisluuletaja kohta pakub kirjutis »Koidula Kroonlinnas« (1915). — E.-i a j a l o o l i s t e s t avaldustest võiks mainida »Eesti-, Liivi-, Kuramaa ajalugu« (1877), hiljemini III tr. ilmunud nime all »Eestimaa ajalugu« (1919). Teos on esimesi E.-i kirjutatud raamatuid. Veel on E. välja annud rea populaar-ajaloolise sisuga raamatuid. — Pikem uurimus eesti k o h a n i m e d e üle on ilmunud raamatuna *Liber census Daniae* (1920), mis on ainuke sellelaadiline pikem eestikeelne kirjutis. Ka omab E. rikkalikku kogu Eesti kohanimesid, millel on suur väärtus keeleteadusele ja ajaloo-uurimisele. Kohanimede algupära kohta on E. avaldanud lühemaid ja pikemaid kirjutisi »Eesti Kirjanduses«, »Eesti Keeles«, »Postimehes« ja mujal. Kirjutised ilmutavad arhiivmaterjali tundmist. — E.-i sulest on kahes osas ilmunud raamat »Eestlaste sugu«, I osa 1909, II 1911 (II tr. 1922). Teoses on antud ülevaade Läänemere-soome rahvastest ja nende keeltest, on lähemalt iseloomustatud üksikuid sugurahvaid, kirjeldatud nende praegust elujärge ja arenemiskõrgust. — A. 1886 Soomes käies tutvus E. Soome tähtsama karskustegelase dr. A. A. Granfeltiga ja hakkas sest ajast peale tegelikuks k a r s k u s a a t e õhutajaks. Kodumaalt eemal olles, Kroonlinnas, saatis ta algajaile juhtnööre ja põhikirju karskusseltside asutamiseks. Õige laiaulatuslik on E.-i karskustöö kirjanduse kaudu. Raamatus »Karskuse liikumise ajalugu« (1913) annab E. ülevaate karskusliikumise arenemisest. Ta on ka ajalehtedes ja kalendrites sellesisulisi kirjutisi avaldanud ning karskust propageerivaid näidendeidki kirjutanud (Alkoholi õnnetus, Kalevi kannupoisid j. t.). E. on tunduvalt meie karskusliikumise praegust sihti määranud, on seega meie uuema-aegse karskustöö rajaja. — Oma mitmekesiseid huvisid on E. avaldanud suurel hulgal a j a k i r j a n d u s e s, on teinud kaastööd meie tähtsamaile ajalehtedele ja ajakirjadele, nii »Eesti Kirjandusele«, »Eesti Keelele«, »Odamehele«, »Postimehele«, »Päevalehele« j. t.; on kirjutanud E. R. Muuseumi Aastaraamatus, »Eesti Kultuuras«, E. Ü. S. Albumites ja ajakirjas »Finnisch-Ugrische Forschungen«. — Vanema kirjandustegelasena on E. 1912. a. peale Eesti Kirjanduse Seltsi eestseisuse liige ja rahva muistevara põhjaliku tundjana E. R. Muuseumi juhatuse esimees. Oma teaduslikkude teenetega on E. ka Soomes väärilist tunnustust leidnud. Nii on ta valitud välisliikmeks Soome Kirjanduse Seltsi, Soome-Ugri Seltsi, Soome Muinasmälestiste Ühingu ja Kalevala Seltsi poolt. Politilisest elust on E. eemal seisnud ega kuulu ühtegi politilisse erakonda.

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 81